Povezanost perfekcionizma sportaša s percepcijom motivacijske klime inicirane od strane trenera

Bonačić, Karla

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:719653

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
UNIVERSITY OF ZAGREB
CENTER FOR CROATIAN STUDIES

Repository / Repozitorij:

Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies

zir.nsk.hr

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU

Karla Bonačić

Povezanost perfekcionizma sportaša s percepcijom motivacijske klime inicirane od strane trenera

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU

Karla Bonačić

Povezanost perfekcionizma sportaša s percepcijom motivacijske klime inicirane od strane trenera

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Zrinka Greblo Jurakić

Zagreb, 2019.

Sažetak

Povezanost perfekcionizma sportaša s percepcijom motivacijske klime inicirane od strane trenera

Cilj istraživanja bio je ispitati povezanost perfekcionizma sportašica i sportaša s percepcijom motivacijske klime inicirane od strane trenera. Sukladno cilju istraživanja, ispitana su obilježja povezanosti adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma s percepcijom motivacijske klime. Pored navedenog, analizirane su rodne razlike te je ispitano razlikuju li se sudionici timskih i individualnih sportova u stupnju izraženosti perfekcionizma i percepciji motivacijske klime. U istraživanju je sudjelovao 161 sudionik, studentice i studenti Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Sudionici istraživanja ispunili su *Upitnik percipirane motivacijske klime u sportu – 2* (Newton, Duda i Yin, 2000) i *Višedimenzionalnu ljestvicu perfekcionizma u sportu* (Stoeber, Otto, Pescheck, Becker i Stoll, 2007) te su odgovorili na niz pitanja kojima su prikupljeni demografski podaci i podaci o njihovom sportskom iskustvu. Provedene statističke analize ukazuju da se sportaši i sportašice statistički značajno razlikuju u percepciji motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina i njezinim poddimenzijama zajedničko učenje, važnost vlastite uloge i trud/napredak na kojima sportašice postižu viši rezultat. Sudionici timskih i individualnih sportova statistički se značajno razlikuju u poddimenziji kažnjavanje pogrešaka na kojoj sudionici timskih sportova postižu viši rezultat. U odnosu na one koji postižu niži rezultat na ljestvici adaptivnog perfekcionizma, sudionici koji su postigli viši rezultat na toj ljestvici postižu statistički značajno viši rezultat na ljestvici motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina. Također, osobe koje su na ljestvici neadaptivnog perfekcionizma postigle niži rezultat, statistički značajno se razlikuju u odnosu na osobe koje su postigle viši rezultat na istoj ljestvici u percepciji motivacijske klime usmjerene na rezultat. Dobiveni rezultati su u skladu s rezultatima prijašnjih istraživanjima koja pokazuju da je adaptivan perfekcionizam u pozitivnoj korelaciji s percepcijom motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina, dok je neadaptivan perfekcionizam u pozitivnoj korelaciji s percepcijom motivacijske klime usmjerene na postizanje rezultata. Korisno je i dalje istraživati povezanosti ovih konstrukta zbog mogućnosti praktičnih implikacija u sportu. Rezultati ovog istraživanja mogu pomoći u edukaciji sportaša, trenera, a i roditelja o adaptivnom i neadaptivnom perfekcionizmu te njegovoj povezanosti sa motivacijskom klimom iniciranom od strane trenera.

Ključne riječi: adaptivni perfekcionizam, neadaptivni perfekcionizam, motivacijska klima, trener, usmjerenost na razvoj vještina, usmjerenost na postizanje rezultata

Abstract

The relationship between athlete's perfectionism and percieved coach-related motivational climate

The aim of the study was to examine the relationship between perfectionism and perception of ego and task oriented motivational climate initiated by the coach. In accordance with the research aim, we analyzed correlations of adaptive and maladaptive perfectionism and motivational climate perception. In addition, we analyzed gender differences and explored whether the participants of team and individual sport differ in degree of different types of perfectionism and motivational climate perception. The study included 161 participants, students from Faculty of Kinesiology, University in Zagreb. The participants filled: *Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire* (Newton, Duda & Yin, 2000) and *Multidimensional Inventory of Perfectionism in Sport* (Stoeber, Otto, Pescheck, Becker & Stoll,

2007) and they answered to a number of questions about demographic data and their sports experience. Conducted statistical analysis pointed out that male and female athletes differ in task-oriented motivational climate and its subdimensions cooperative learning, important role and effort/improvement on which female athletes obtained higher results. In comparison to those enrolled in individual sports, participants from group sports achieved higher score at punishment for mistakes subdimension. Compared to those who achieved a lower score on the scale of adaptive perfectionism, participants who achieved a higher score on that scale achieved higher score on the mastery oriented motivational climate. Also, compared to those who achieved lower score on the scale of maladaptive perfectionism, participants who achieved higer score on that scale achieved higher score on the performance oriented motivational climate. Obtained results are in line with previous research which showed a positive correlation between adaptive perfectionism and perceived mastery oriented motivational climate as positive correlation between maladaptive perfectionism and performance oriented motivational climate. It is useful to keep researching the relationship between these constructs for possibility of practical use in sports. This research could be helpful in educating athletes, coaches and parents about adaptive and maladaptive perfectionism and their connection to motivational climate initiated by the coach.

Key words: adaptive perfectionism, maladaptive perfectionism, motivational climate, coach, task-oriented, ego-oriented

Sadržaj

Uvod 1
Perfekcionizam 1
Perfekcionizam u sportu 4
Motivacijska klima u sportu 5
Motivacijska klima i perfekcionizam 8
Cilj i problem istraživanja 10
Metoda 12
Sudionici 12
Instrumenti 13
Postpak 5
Rezultati 16
Preliminarne analize 16
Rodne razlike u samoprocjeni perfekcionizma i percepciji motivacijske klime 17
Samoprocjena perfekcionizma i percepcija motivacijske klime prema vrsti sporta 18
Povezanost dimenzija perfekcionizma i motivacijske klime 19
Percepcija motivacijske klime prema razini dimenzija perfekcionizma 20
Rasprava 22
Metodološka ograničenja 29
Praktične implikacije 31
Zaključak 32
Literatura 32

1 . Uvod

1 .1. Perfekcionizam

Perfekcionizam se definira kao težnja za nepogrešivošću ili savršenstvom (Flett i Hewitt, 2002). Jedna od osnovnih definicija perfekcionizma, prema Flettu i Hewittu (2002), jest ta da su perfekcionisti osobe koje u svim dijelovima svog života žele biti savršeni. U prvim pokušajima operacionalizicije perfekcionizma teoretičari nisu bili suglasni je li perfekcionizam jednodimenzionalni ili višedimenzionalni konstrukt te je li riječ o adaptivnoj ili neadaptivnoj osobini (Lotar, 2005).

U prvim se operacionalizacijama sredinom prošlog stoljeća perfekcionizam smatrao negativnom osobinom, točnije, neadaptivnom jednodimenzionalnom karakteristikom osobe s kojom se povezuje mnoštvo različitih poteškoća koje se odnose na kognitivne, ponašajne i emocionalne poteškoće (Beck, Rush, Shaw i Enery, 1979). Freud je među prvima autorima koji opisuje perfekcionističke težnje kao jedan od simptoma opsesivnih neuroza (Greblo, 2012). Autori Branfman i Bergler (1955) perfekcionizam smatraju oblikom opsesivno-kompulzivnog ponašanja osobe. Osoba s izraženim perfekcionizmom mora biti potpuno kompetentna, talentirana, inteligentna i uspješna u svim izvedbama te je njen osnovni cilj postići uspjeh, dok neuspjeh predstavlja osobnu bezvrijednost ili nekompetentnost (Ellis, 1962). Beck i suradnici (1979) navode da je perfekcionizam kognitivno disfunkcionalan te je okarakteriziran dihotomnim mišljenjem i pretjeranom generalizacijom. Perfekcionizam se kao jednodimenzionalni konstrukt smatrao neadaptivnom osobinom koja se povezuje s poteškoćama poput depresije, anksioznosti, poremećaja ličnosti, poremećaja hranjena i niskim samopoštovanjem (Ashby i Rice, 2002; Hewitt, Flett i Ediger, 1995; Pokrajac-Bulian, Tkalčić, Šajina i Kukić, 2009). Također, perfekcionistički nerealni ciljevi povezani su sa sniženim općim zdravljem osobe i problematičnijim odnosima s drugima (Ashby i Rice, 2002). Dugo vremena, perfekcionizam se smatrao nepoželjnim dijelom ličnosti pojedinca (Parker i Adkins, 1995).

Krajem prošlog stoljeća bilježi se nagli porast u istraživanju perfekcionizma te se nailazi na istraživanja koja pokazuju da perfekcionizam nije jednodimenzionalan (Greblo, 2012). Pored navedenog, rezultati novijih istraživanja upućuju i na to da perfekcionizam nije nužno

patološka tj. negativna osobina, već da može biti i pozitivna (Ashby i Rice, 2002). Prva teorija koja je proučavala perfekcionizam kao višedimenzionalni konstrukt je teorija autora Frosta, Martena, Laharta i Rosenblatea (1990) koji navode da se perfekcionizam sastoji od šest dimenzija: roditeljskog kriticizma, visokih roditeljskih očekivanja, sumnje u vlastite postupke, straha od pogrešaka, organiziranosti i visokih osobnih standarda. Navedeni autori perfekcioniste smatraju organiziranim osobama koje cijene urednost i preciznost, teže visokim osobnim standardima i žele izbjeći pogreške pod svaku cijenu (Frost i sur.,1990).

Druga teorija koja perfekcionizam definira kao višedimenzionalni konstrukt jest teorija autora Hewitta i Fletta (1991) koji smatraju da se perfekcionizam sastoji od tri dimenzije: perfekcionizma očekivanog od sebe, perfekcionizma očekivanog od drugih i društveno propisanog perfekcionizma. Prema ovoj teoriji, osobe koje postižu visoki rezultat na ljestvici perfekcionizma očekivanog od sebe, sebi postavljaju visoke osobne ciljeve te strogo procjenjuju vlastito ponašanje. Osobe koje postižu visoki rezultat na ljestvici perfekcionizma očekivanog od drugih, imaju visoka očekivanja od drugih ljudi i strogo procjenjuju njihovu izvedbu. Posljednje, osobe koje postižu visoki rezultat na dimenziji društveno propisanog perfekcionizma smatraju da im društvo i značajni drugi nameću nerealno visoke standarde te konstantni pritisak da budu savršeni (Hewitt i sur., 1991; Bulog, 2014).

Danas je dominantna teorija koja perfekcionizam definira kao dvodimenzionalni konstrukt koji se sastoji od: adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma (Stoeber, Stoll, Pescheck i Otto, 2008).

Adaptivni perfekcionizam povezuje se s mnoštvom pozitivnih aspekata kod pojedinca (Milojević, Stojiljković, Todorović i Kašić, 2009). Adaptivni perfekcionizam uključuje postavljanje visokih, ali realnih osobnih ciljeva čije ostvarenje prati osjećaj zadovoljstva. Osoba koja postiže visoki rezultat na mjeri adaptivnog perfekcionizma ne osjeća da se savršenstvo mora postići, već tolerira pogreške, posjeduje savjesnost, radišnost, odgovornost, motivaciju i zadovoljstvo pri obavljanju zacrtanih ciljeva (Milojević i sur., 2009). Adaptivni perfekcionizam je pozitivno povezan s adaptivnim karakteristikama poput izdržljivosti, savjesnosti, ugodnih emocija, zadovoljstva životom, a negativno s neadaptivnim karakteristikama kao što su suicidalne misli i vanjski lokus kontrole (Stoeber i Otto, 2006).

Neadaptivni perfekcionizam se najčešće povezuje s nizom psihičkih poteškoća (Gilman, Ashby, Sverko, Florell i Varjas, 2005). Osobe s izraženim neadaptivnim perfekcionizmom postavljaju nerealno visoke osobne ciljeve pri čemu nakon njihovog ostvarenja izostaje osjećaj zadovoljstva (Hong i Giannakopoulos, 1994). Neadaptivni perfekcionizam uključuje zabrinutost oko pogreški, strah od procjene te negativne reakcije na neuspjeh ili nesavršenstvo (Stoeber i sur., 2008). Pojedinci nisu motivirani ostvarenjem zacrtanog cilja, već su motivirani izbjegavanjem neuspjeha (Grbavac i Slišković, 2015; Greblo, 2012; Milojević, i sur.,2009). Neadaptivni perfekcionizam povezan je s različitim psihološkim poteškoćama poput anoreksije, bulimije i prejedanja (Hewitt, Flett i Ediger, 1995; Pokrajac-Bulian i sur., 2009), s opsesivno-kompulzivnim poremećajem (Shafran, 2012), depresijom, anksioznosti, poremećajima ličnosti te tjelesnim poteškoćama kao što su srčane bolesti (Belavić, 2006, prema Rice i Preusser, 2002). Osobe koje postižu visoki rezultat na ljestvici neadaptivnog perfekcionizma sklone su postavljanju nerealno visokih standarda čija nedostižnost opravdava potencijalni neuspjeh ili preniskih ciljeva (koje uspješno odrade) no dalje osjećaju nezadovoljstvo jer smatraju da cilj nije bio dovoljno zahtjevan (Greblo, 2012). Takve su osobe zahtjevne za rad na sebi, poboljšavanju radnih navika i kod uspostavljanja socijalnih odnosa jer neprestano smatraju da nisu dovoljno dobre (Greblo, 2012). Neadaptivni perfekcionizam je pozitivno povezan s neadaptivnim karakteristikama kao što su neuroticizam, anksioznost i neugodne emocije (Stoeber i Otto, 2006).

Pored navedenih, postoji i kategorijalni pristup definiranju perfekcionizma. Prema 2 x 2 modelu (Nordin-Bates, Raedeke i Madigan, 2017), različite dimenzije perfekcionizma u isto vrijeme mogu biti različito izražene kod neke osobe . U 2 x 2 modelu postoje četiri poddimenzije perfekcionizma: a) neperfekcionizam (engl. *nonperfectionism*) koji označava osobe koje postižu nizak rezultat na obje dimenzije perfekcionizma, b) čisti perfekcionizam usmjeren prema sebi (engl. *pure self oriented perfectionism*) koji označava osobe koje postižu visoki rezultat na ljestvici adaptivnog perfekcionizma i niski rezultat na ljestvici neadaptivnog perfekcionizma, c) društveno propisani perfekcionizam (engl. *pure socially prescribed perfectionism*) koji označava pojedince koji postižu niski rezultat na ljestvici adaptivnog perfekcionizma i visoki rezultat na ljestvici neadaptivnog perfekcionizma te d) miješani perfekcionizam (engl. *mixed perfectionism*) koji se odnosi na pojedince postižu visoke rezultate na adaptivnom i neadaptivnom perfekcionizmu (Nordin-Bates i sur., 2017).

1 .2. Perfekcionizam u sportu

U području sporta pitanje perfekcionizma je iznimno važno jer mnogi sportovi zahtijevaju od sportaša da su savršeni u svojoj izvedbi na natjecanjima i treninzima (Flett i Hewitt, 2005). S obzirom na specifična obilježja sportaša, važno je u kontekstu sporta razlikovati: neadaptivni i adaptivni perfekcionizam (Carr i sur, 2003) koji su različito povezani s motivacijom, emocijama i izvedbom sportaša (Stoeber, 2012).

Osobe koje postižu visoki rezultat na ljestvici adaptivnog perfekcionizma u sportu imaju visoke osobne standarde, ali ipak ne toliko visoke da su neprestano nezadovoljni svojom izvedbom. Sportaši koji postižu visoki rezultat na ljestvici adaptivnog perfekcionizma mogu fleksibilno evaluirati vlastitu izvedbu (Carr i sur. 2003). Sportaši s izraženim adaptivnim perfekcionizmom imaju sljedeće karakteristike: unaprjeđuju samopoštovanje, cijene napredak, osjećaju zadovoljstvo u učenju novih vještina te cijene dobru izvedbu (Kapetanović, 2008). Sportaši s izraženim adaptivnim perfekcionizmom imaju nisku razinu straha od neuspjeha te su zbog toga motivirani željom za uspjehom umjesto težnjom za izbjegavanjem neuspjeha (Stoeber i Becker, 2008). Takvi pojedinci sebi pripisuju zasluge za uspjeh te nakon ostvarenog cilja osjećaju ponos i zadovoljstvo. Nasuprot tome, neuspjeh rijetko objašnjavaju unutarnjim atribucijama zbog čega im je samopouzdanje očuvano i u slučaju kada ne ostvare zacrtani cilj (Stoeber i Becker, 2008).

Stručnjake je zanimalo postižu li sportaši veći uspjeh u sportu ako posjeduju adaptivne perfekcionističke težnje. Stoeber, Uphill i Hotham (2009) istražili su vezu između perfekcionizma, ciljeva postignuća i ishoda izvedbe kod triatlonaca. Prema dobivenim rezultatima, sportaši koji su imali viši rezultat na ljestvici adaptivnog perfekcionizma bili su uspješniji u odnosu na sportaše koji su imali niži rezultat na ljestvici adaptivnog perfekcionizma.

Neadaptivni perfekcionizam je u sportu okarakteriziran neadaptivnim ponašanjima sportaša koji postavljaju nerealistično visoke ciljeve koje je nemoguće postići ili, pak, (pre)jednostavne ciljeve u kojima je mogućnost poraza iznimno mala (Carr, i sur., 2003). Pojedinci koji postižu visoki rezultat na dimenziji neadaptivnog perfekcionizma sebi ne dopuštaju pogreške, nemaju fleksibilnost pri ocjenjivanju vlastite izvedbe te u slučaju neuspjeha ne vide priliku za učenjem i poboljšanjem vještina (Carr, i sur., 2003). Često su nezadovoljni

svojom izvedbom što im narušava samopouzdanje i osjećaj vlastite vrijednosti (Carr, i sur., 2003). Neadaptivni perfekcionizam je povezan sa strahom od neuspjeha pri čemu sportaš svaki svoj poraz pripisuje unutarnjim atribucijama, dok uspjeh pripisuje vanjskim atribucijama (Stoeber i Becker, 2008). Empirijski nalazi upućuju na to da se simptomi sagorijevanja u sportu javljaju kao posljedica konstatnog izlaganja nedostižnim ciljevima, porazima i osjećajima bezvrijednosti (Carr, i sur., 2003). Rezultati istraživanja neadaptivnog perfekcionizma kod sportaša pokazuju da sportaši s izraženim neadaptivnim perfekcionizmom osjećaju snažnu prednatjecateljsku anksioznost, imaju nisko samopoštovanje, osjećaju zabrinutost zbog mogućih pogrešaka (Carr, i sur., 2003) te pokazuju tjelesne simptome kao što su glavobolja, kašalj i umor mišića (Nordin-Bates, i sur., 2014).

Stoeber (2012) je otišao korak dalje i istražio razlikuju li se muškarci i žene što se tiče perfekcionizma u sportu. Istraživanja su pokazala da ne postoje značajne razlike u stupnju izraženosti perfekcionističkih težnji između muškaraca i žena (Stober, 2012). Iako su se malo istraživale rodne razlike u perfekcionizmu, postoji istraživanje koje pokazuje da žene, u većoj mjeri od muškaraca, imaju izraženu osobinu perfekcionističke zabrinutosti (Stober, 2012, prema Anshel, Kim i Henry, 2009).

Osobe s karakteristikama neadaptivnog perfekcionizma mogu imati poteškoće u interakciji s drugima (Ommundsen, Roberts, Lemyre i Miller, 2005). U svom su istraživanju Flett, Hewitt, Garshowitz i Martin (1997) utvrdili da osobe s neadaptivnim perfekcionizmom imaju negativno socijalno ponašanje u svom društvenom okruženju. U sportu, sportašima u timskom sportu nedostaje empatija, suradnja i odgovornost prema igračima, često znaju reagirati ljutito te su jako kritični prema vlastitoj izvedbi (Ommundsen i sur., 2005).

1 .3. Motivacijska klima u sportu

Motivacijska klima u sportu predstavlja sportaševu percepciju na obilježja okoline i psihološke atmosfere u kojoj trenira (Nordin-Bates i sur., 2014). Percepcija motivacijske klime važna je za kontroliranje i razumijevanje kognitivnih, emotivnih i ponašajnih reakcija sportaša na izazove i ciljeve u sportskom okruženju (Carr, i sur.,2003). Motivacijsku klimu čini niz različitih faktora: ciljevi, vrednovanje izvedbe i nagrađivanje koji djeluju kao standardi koje sportaš treba postići (Seifriz, Duda i Chi, 1992). Kada dođe do promjena u motivacijskoj klimi, može doći i

do promjena u percepciji sposobnosti kod sportaša (Barić, 2005). Koja će motivacijska klima prevladati ovisi o vanjskim faktorima koji utječu na sportaše i prema kojima oni prepoznaju što se od njih očekuje da bi postigli uspjeh (Barić, 2005).

Postoje dvije temeljne dimenzije motivacijske klime: motivacijska klima usmjerena na razvijanje vještina (engl. *mastery oriented*) i motivacijska klima usmjerena na postizanje rezultata (engl. *performance oriented*) (Barić, 2005).

Motivacijska klima usmjerena na razvijanje vještina podrazumijeva poticanje sportaša na razvoj vještina i tehnike, prepoznavanje i nagrađivanje truda, učenje iz pogreški te sudjelovanje kao važni aspekt pridonošenja napretku (Keegan i sur., 2009; Nordin-Bates i sur., 2014). Treneri u motivacijskoj klimi usmjerenoj na razvijanje vještina pozitivno potkrepljuju napredak, trud i suradnju sportaša, a sportaši vjeruju da svatko individualno pridonosi uspjehu tima (Barić, 2005; Ommundsen, Roberts, Lemyre i Miller, 2005). Sportaševa usmjerenost na razvoj vještina vidi se u nizu različitih faktora: motivaciji za poboljšanjem izvedbe, učenjem iz pogreški, trudom te postavljanjem realnih, ali izazovnih ciljeva (Carr i sur., 2003).

Motivacijska klima usmjerena na postizanje rezultata predstavlja poticanje sportaša da budu bolji od drugih. Sposobnosti i talenti sportaša se međusobno uspoređuju, a pogreške u izvedbi se ne toleriraju, već se kažnjavaju (Nordin-Bates i sur., 2014). U ovom slučaju sportaš osjeća zadovoljstvo samo ako pobijedi i ako pokaže bolju sposobnost od protivnika (Keegan i sur., 2009; Ommundsen i sur., 2005). Motivacijska klima usmjerena na postizanje rezultata potaknuta od strane trenera daje važnost uspjehu i rezultatu, a kažnjava pogreške. Trener češće daje negativne komentare na izvedbu, nego što ističe pozitivne aspekte treninga ili natjecanja. Sportaši se uspoređuju s protivnicima (najčešće u individualnim sportovima), dok u timskim sportovima treneri potiču međutimsko nadmetanje u superiornostima izvedbe (Barić, 2005). Neki od prepoznatljivih individualnih osobina sportaša koji su usmjereni na rezultat su: socijalna usporedba, snažna natjecateljska nastrojenost i neprihvaćanje pogreški (Carr i sur., 2003).

Sportaši posjeduju relativno stabilnu osobinu usmjerenosti na razvijanje vještina ili usmjerenosti na postizanje rezultata. Međutim, vrsta motivacijske klime u sportskom okruženju ima snažan utjecaj na to kakvu će usmjerenost sportaš razviti (Ommundsen i sur., 2005). Sukladno tome, Barić (2005) u svom istraživanju potvrđuje postojanje situacijskih i

individualnih faktora u percepciji motivacijske klime te u razvijanju usmjerenosti prema poboljšanju vještina ili postizanju rezultata. Barić (2005, str. 784) tvrdi da „koliko je osoba motivirana za bavljenje sportom, u kojem smjeru motivacija djeluje, što je uvjetuje, kako se mijenja i kakve učinke izaziva, ovisi o mnogim faktorima, okolinskim (situacijskim) i onima koji leže unutar same osobe (dispozicijskim)".

O individualnom (dispozicijskom) faktoru, s obzirom na motivacijsku klimu, ovisi je li pojedinac usmjereniji na postizanje rezultata ili na razvijanje vještina (Ommundsen i sur., 2005).

Okolinski faktor je vrsta motivacijske klime kojoj pridonose treneri i roditelji u sportskom okruženju u kojem sportaš radi i trenira (Duda, 1993; Ommundsen i sur., 2005). Društvena sredina u kojoj se cijeni napredak, trud i razvoj vještina povezana je s razvojem adaptivnog ponašanja, motivacijom za rad i trudom za postizanje uspjeha (Duda, 1993; Ommundsen i sur, 2005).

Nadalje, motivacijska klima usmjerena na razvijanje vještina je pozitivno povezana s općim zadovoljstvom, užitkom u treniranju, samopouzdanjem, trudom, većom samoefikasnosti, intrinzičnom motivacijom i osjećajem da se uspjeh javlja zbog uloženog truda, dok je negativno povezana s brigom, anksioznošću i frustracijom zbog pogreški (Carr i sur., 2003). Motivacijska klima usmjerena na postizanje rezultata potaknute od trenera je pozitivno povezana s poticanjem igrača da superiornost u izvedbi vodi k uspjehu na način da se povećaju društveni statusi i nagrade (ekstrinzična motivacija), dok je negativno povezana s općim zadovoljstvom i uživanjem u sportu (Carr i sur., 2003). Istraživanje Keegana i suradnika (2009) pokazalo je da održavanje motivacijske klime usmjerene na razvijanje vještina među mladim sportašima stvara veće mogućnosti za daljnjim bavljenjem sportom, zadovoljstvom pri treniranju i efikasnijim učenjem tehnika u sportu.

U istraživanju Amesa (1992) razvio se akronim „TARGET" (engl. *tasks*, *authority*, *recognition*, *grouping*, *evaluation* i *timing)* vezan za usmjerenosti prema razvijanju vještina. U motivacijskoj klimi koja je usmjerena na rezultat potiče se natjecanje i uspoređivanje, vodstvo tima je autokratsko, a evaluira se izvedba po normativnim standardima, dok se u motivacijskoj klimi koja je usmjerena na razvijanje vještina potiče suradnja, vodstvo tima je demokratsko, trud se nagrađuje te je evaluacija izvedbe sportaša pojedinačna (Ames, 1992). Akronim „TARGET"

korišten je u svrhu objašnjavanja intervencija i procjene motivacijske klime sportaša. Pritom je imao važnu ulogu u razvoju nekoliko upitnika koji mjere percepciju motivacijske klime sportaša (Ames, 1992).

Nadalje, postavlja se pitanje percipiraju li sportaši individualnog i timskog sporta jednako motivacijsku klimu od strane trenera i na koji je načina ona povezana s uspjehom u sportu. Balaguer, Duda i Crespo (1999) istražili su je li motivacijska klima potaknuta od strane trenera prediktor uspjeha u sportskom okruženju. Rezultati istraživanja u kojem su sudjelovali tenisači pokazali su da su u slučaju kada je motivacijska klima od strane trenera usmjerena na razvoj vještina, tenisači općenito zadovoljniji, uzimajući u obzir razinu zabrinutosti koju osjećaju oko svoje izvedbe i količinu informacija koju dobivaju od strane trenera (Balaguer i sur., 1999). Balaguer, Duda, Atienza i Mayo (2002) dodatno su istražili utjecaj motivacijske klime u timskom sportu. Rezultati istraživanja pokazali su da motivacijska klima potaknuta od strane trenera, koja je usmjerena na razvoj vještina, ima jednak utjecaj na timske igrače, kao i na igrače individualnog sporta iz ranijeg istraživanja Balaguera i suradnika iz 1999. godine.

U dosadašnjim istraživanjima nema mnogo istraživanja o rodnim razlikama u percepciji motivacijske klime. Unatoč manjku istraživanja tog konstrukta, autori Murcia, Gimeno i Coll (2008) te Miller, Roberts i Ommundsen (2004) utvrđuju da su muškarci, za razliku od žena, više orijentirani na pobjedu i pokazivanje vlastita talenta drugima, što ukazuje na to da su u većoj mjeri usmjereni na postizanje rezultata, nego li na razvijanje vještina, dok su žene više usmjerene na razvijanje vještina, suradnju i učenje.

1 .4. Motivacijska klima i perfekcionizam

Nekoliko je istraživačkih radova ukazalo na to da je perfekcionizam važan faktor motivacije u sportu (Carr, i sur., 2003). Iako ne postoji dokaz utjecaja motivacijske klime na perfekcionizam sportaša, postoje podaci o povezanosti ta dva konstrukta (Nordin-Bates, 2014, prema Ommundsen i sur., 2005). Naime, utvrđena je pozitivna povezanost neadaptivnog perfekcionizma, koji je okarakteriziran postavljanjem jako visokih i nerealnih osobnih standarda, strahom od poraza, neprihvaćanjem grešaka i uspoređivanjem s drugima s okolinom u kojoj se učenje i napredak ne cijene koliko i rezultat i neuspjeh se ne tolerira te samo superiorni budu nagrađivani (Carr i sur., 2003). Može se pretpostaviti da će okolina u kojoj se cijeni trud i učenje

iz pogreški pridonijeti smanjenju neadaptivnog perfekcionizma kod sportaša (Carr, i sur., 2003). U istraživanju Carra i suradnika (2003) motivacijska klima usmjerena na postizanje rezultata je povezana s učestalijom pojavom neadaptivnih perfekcionističkih težnji kod pojedinaca. Isto tako, motivacijska klima usmjerena na razvoj vještina je povezana s učestalijom pojavom adaptivnih perfekcionističkih težnji u sportaša. Međutim, poddimenzija „važnost truda i napretka“ koja predstavlja motivacijsku klimu usmjerenu na razvoj vještina pokazala je mogućnost povećanja zabrinutosti sportaša oko izvedbe (Carr, i sur., 2003). Pojedinci koji se brinu oko pogreški, sumnjaju u sebe i svoju izvedbu naglašavaju više vizualizacija poraza, opsesivnih briga o izvedbi i postizanju neuspjeha te zabrinutost radi mišljenja drugih ljudi u vezi njihove izvedbe (Carr i sur., 2003). Povezanost perfekcionizma i motivacijske klime pokazala se kao važan prediktor pri utvrđivanju sportskog uspjeha, ali nije utvrđen smjer povezanosti između ta dva konstrukta (Nordin-Bates, 2014). Pretpostavlja se da je motivacijska klima okolinski faktor koji utječe na razvoj perfekcionizma kod sportaša (Carr, i sur., 2003).

Na temelju svega navedenog osmišljeno je istraživanje kojim se želi ispitati povezanost adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma i percepcija motivacijske klime potaknute od strane trenera kod osoba koje su se bavile natjecateljskim sportom jer bolje razumijevanje odnosa ovih konstrukata može doprinijeti boljem sportskom i osobnom razvoju sportaša.

2. Cilj i problem istraživanja

Cilj istraživanja je utvrditi povezanost različitih oblika motivacijske klime potaknute od strane trenera s adaptivnim i neadaptivnim perfekcionističkim težnjama sportaša.

U tu svrhu postavljeni su sljedeći problemi:

1. Ispitati razlikuju li se sportaši i sportašice u percepciji motivacijske klime i samoprocjeni perfekcionizma.
2. Ispitati razlikuju li se sudionici individualnih i timskih sportova u percepciji motivacijske klime i samoprocjeni perfekcionizma.
3. Utvrditi obilježja povezanosti adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma s percepcijom motivacijske klime od strane trenera.
4. Utvrditi razlikuju li se sportaši koji postižu viši rezultat od onih koji postižu niži rezultat na mjeri adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma u percepciji motivacijske klime.

U skladu s teorijskim postavkama i nalazima dosadašnjih istraživanja formulirane su sljedeće hipoteze:

H1: Sportaši i sportašice se neće statistički značajno razlikovati u samoprocjeni perfekcionizma, ali će se statistički značajno razlikovati u percepciji motivacijske klime u kojoj će sportašice češće percipirati motivacijsku klimu usmjerenu na razvoj vještina, a sportaši motivacijsku klimu usmjerenu na postizanje rezultata.

H2: Sportaši koji sudjeluju u timskim i individualnim sportovima se neće statistički značajno razlikovati u percepciji motivacijske klime i samoprocjeni perfekcionizma.

H3: Motivacijska klima usmjerena na razvoj vještina bit će statistički značajno pozitivno povezana s adaptivnim perfekcionizmom, a negativno s neadaptivnim perfekcionizmom. S druge strane, motivacijska klima usmjerena na rezultat će biti statistički značajno pozitivno povezana s neadaptivnim perfekcionizmom, a negativno s adaptivnim perfekcionizmom.

H4: Sportaši koji postižu viši rezultat na ljestvici adaptivnog perfekcionizma svoje trenere će u većoj mjeri opisivati kao osobe sklone ponašanjima koja oblikuju motivacijsku klimu usmjerenu prema razvoju vještina.

Sportaši koji postižu viši rezultat na ljestvici neadaptivnog perfekcionizma svoje trenere će u većoj mjeri opisivati kao osobe sklone ponašanjima koja oblikuju motivacijsku klimu usmjerenu na postizanje rezultata.

3. Metoda

3. 1. Sudionici

U ovom je istraživanju sudjelovao 161 sudionik, od kojih je 111 muškog, a 50 ženskog spola. Sudionici su s Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Za potrebe ovog istraživanja, sudionici su morali imati iskustvo aktivnog sudjelovanja u natjecateljskom sportu.

Prosječna dob sudionika ovog istraživanja je 20.6 godina (SD = 0.95), najmlađi je sudionik imao 20, a najstariji 25 godina. Svi sudionici su bili polaznici druge godine studija na Kineziološkom fakultetu.

Što se tiče razine postignuća kojom su se sudionici bavili, najzastupljenija je rekreativna razina (39.1 %). Potom slijede državna i županijska razina (18 %), međunarodna razina (12.4 %). Na razini studentskog sporta natjecalo se samo 1.9 % sudionika, a trenutno se ne bavi sportom 9.9 % sudionika ovog istraživanja.

S obzirom na to da se ispituju razlike između sportaša timskog i individualnog sporta, važno je istaknuti da je 65.8 % sportaša timskog sporta, a 34.2 % individualnog sporta sudjelovalo u istraživanju.

Zastupljenost sportova kojima se sudionici bave su: nogomet (31.7 %), rukomet (15.5 %), košarka (6.8 %), odbojka (5 %), tae kwan do (4.3 %), atletika (3.7 %), karate (3.1 %), veslanje i tenis (2.5 %), plivanje, judo, hrvanje i gimnastika (1.9 %), vaterpolo, stolni tenis, sportsko penjanje, hokej na travi, boks, body building, akrobatski rock'n'roll (1,2 %), dok su sportovi poput skokova u vodu, ronjenja, ritmičke gimnastike, ragbija, plesa, orijentacijskog trčanja, hokeja na ledu, kickboxinga, biciklizma, australskog nogometa, aikida i aerobika najmanje zastupljeni (0.6 %).

Sudionici su, u prosjeku, počeli trenirati sa 7.5 godina (SD = 2.25), pri čemu je najraniji početak s 3 godine, a najkasniji sa 17 godina. Staž treniranja je u prosjeku 9.5 godina (SD = 3.96), od kojeg je najniži staž bez pune godine treniranja, a najduži 17 godina.

3. 2. Instrumenti

U istraživanju su korištena dva upitnika: *Upitnik percipirane motivacijske klime u sportu - 2* (Newton i sur., 2000) i *Višedimenzionalna ljestvica perfekcionizma u sportu* (Stoeber i sur., 2007).

Upitnik percipirane motivacijske klime u sportu - 2 (PMCSQ-2)

Upitnik percipirane motivacijske klime u sportu autora Newton i suradnika (2000) sadrži dvije dimenzije: usmjerenost na postizanje rezultata i usmjerenost na razvoj vještina. Kod usmjerenosti na razvoj vještina ističu se trud, napredovanje, vjerovanje sportaša da je svaki član tima bitan i da ima važnu ulogu u natjecanju te da su pogreške dio učenja i procesa napredovanja (primjer: „*U ovom timu trener želi da probamo nove vještine″,* „*U ovom timu trener vjeruje da smo svi bitni za uspjeh tima″, „U ovom se timu trener pobrine da igrači poprave vještine u kojima nismo dobri″*. Kod usmjerenosti na postizanje rezultata ističu se kažnjavanje pogrešaka, nejednako uvažavanje od strane trenera i kompetitivnost unutar tima (primjer: *„U ovom su timu igrači maknuti iz igre zbog pogreški″, „U ovom timu trener ima svoje favorite″*).

U odnosu na stariju verziju verziju upitnika (PMCSQ), novija verzija upitnika (PMCSQ-2) sadrži podljestvice suradnja i kohezija koje su važan dio usmjerenosti na razvoj vještina. Naime, jedan od ključnih aspekata ove motivacijske klime jest vjerovanje da suradnja s drugima vodi k uspjehu. Mogućnost odgovora kreće se od 1 = „jako se ne slažem“ do 5 = „jako se slažem“. Viši rezultat na svakoj ljestvici predstavlja češću percepciju određene motivacijske klime od strane sportaša.

Upitnik percipirane motivacijske klime u sportu – 2 se faktorskom analizom podijelio na šest poddimenzija. Tri poddimenzije: trud/napredovanje, važnost vlastite uloge i zajedničko učenje predstavljaju motivacijsku klimu usmjerenu na razvoj vještina, dok poddimenzije: kompetitivnost unutar tima, nejednako uvažavanje od strane trenera i kažnjavanje zbog pogrešaka predstavljaju motivacijsku klimu usmjerenu na postizanje rezultata. Ljestvica koja mjeri dimenziju usmjerenosti na poboljšanje vještina se sastoji od 17 čestica. Među tih 17 čestica, četiri čestice mjere zajedničko učenje, pet čestica mjeri važnost vlastite uloge te osam čestica mjeri trud/ napredovanje sportaša. Ljestvica koja mjeri dimenziju usmjerenosti na

postizanje rezultata se sastoji od 16 čestica od kojih je šest čestica koje mjere kažnjavanje zbog pogrešaka, sedam čestica koje mjere nejednako uvažavanje od strane trenera te tri čestice koje mjere kompetitivnost unutar tima. Upitnik se ukupno sastoji od 33 čestice.

Analiza pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije u našem istraživanju pokazala je sljedeće vrijednosti na dvije glavne dimenzije upitnika (usmjerenost na postizanje rezultata i usmjerenost na razvoj vještina), kao i na dobivenih šest poddimenzija unutar dvije glavne (trud i napredovanje, važnost vlastite uloge, zajedničko učenje, kompetitivnost unutar tima, nejednako uvažavanje od strane trenera i kažnjavanje zbog pogrešaka). Usmjerenost na razvoj vještina ima Cronbach vrijednost ($\alpha = 0.91$), a usmjerenost na rezultat ($\alpha = 0.89$), što ukazuje da su glavne dimenzije zadovoljavajuće pouzdane. Tri poddimenzije usmjerenosti na razvoj vještina su se također pokazale pouzdanima: zajedničko učenje ($\alpha = 0.80$), važnost vlastite uloge ($\alpha = 0.83$) i trud/napredovanje ($\alpha = 0.80$). Što se tiče usmjerenosti na postizanje rezultata, pouzdanost je zadovoljavajuća za dvije poddimenzije: nejednako uvažavanje od strane trenera ($\alpha = 0.84$) i kažnjavanje zbog pogrešaka ($\alpha = 0.82$), dok treću poddimenzija kompetitivnost između članova tima ima nisku pouzdanost ($\alpha = 0.50$). Niska razina pouzdanosti ove poddimenzije u skladu je s rezultatima ranijih istraživanja (Newton i sur., 2000). Unatoč tome što pokazuje niže vrijednosti pouzdanosti, autori PMCSQ –2 upitnika predlažu da se, uz dozu opreza prilikom zaključivanja, ova poddimenzija ne izostavlja iz statističkih analiza jer predstavlja važan dio konstrukta u cjelini.

Višedimenzionalna ljestvica perfekcionizma u sportu (MIPS)

Ovaj se upitnik koristi kao mjera perfekcionizma u sportu. Višedimenzionalna ljestvica perfekcionizma u sportu (Stoeber i sur., 2007) sastoji se od dvije podljestvice: težnja za savršenstvom i negativne reakcije na nesavršenstvo. Ljestvica se sastoji od 10 čestica. Prvih pet mjeri težnju za savršenstvom tijekom natjecanja (primjer: „*Tijekom natjecanja/utakmice težim tomu da budem što savršeniji"),* dok ostalih pet čestica mjeri negativne reakcije na nesavršenstvo tijekom natjecanja (primjer: „*Tijekom natjecanja/utakmice osjećam se izrazito uznemireno ako se sve ne odvija savršeno…"*). Sudionici su odgovarali na pitanja koja su se općenito odnosila na to kako su se osjećali dok su se natjecali. Odgovori su bili ponuđeni na ljestvici od 1= „nikad" do 6= „uvijek". Adaptivni perfekcionizam u sportu je u ovom upitniku operacionaliziran kao zbroj rezultata na prvih pet čestica upitnika (težnja za savršenstvom), dok je neadaptivni

perfekcionizam operacionaliziran kao zbroj rezultata na narednih pet čestica upitnika (negativna reakcija na nesavršenstvo). Obje podljestvice perfekcionizma u sportu opisuju kognitivne i emocionalne reakcije sportaša tijekom treninga ili natjecanja.

Analiza pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije u našem istraživanju pokazala je da obje podljestvice imaju zadovoljavajuću razinu pouzdanosti. Za podljestvicu težnja za savršenstvom pouzdanost iznosi $\alpha = 0.91$, a za negativne reakcije na nesavršenstvo $\alpha = 0.88$.

3. 3. Postupak

Zatražena je dozvola od Kineziološkog fakulteta za provedbu istraživanja. Istraživanje je provedeno grupno, prije početka teorijskih predavanja. Sudionici istraživanja su došli na predavanje iz predmeta Kinezološka psihologija po regularnom rasporedu te uz dogovor s profesorom odvojeno je 15 minuta za ispunjavanje upitnika.

Također, prije početka istraživanja sudionici su bili obaviješteni o cilju i tijeku istraživanja te su na zasebnom papiru, svojim potpisom dali informirani pristanak za sudjelovanje u istraživanju. Nakon što su se prikupili obrasci s potpisanim informiranim pristancima, sudionicima su podijeljeni upitnici. Da bi osigurali da u istraživanju sudjeluju samo sudionici koji su se bavili aktivno sportom, na početku upitnika je postavljeno pitanje o iskustvu aktivnog bavljenja u sportu na različitim razinama natjecanja (uz mogućnost odgovora- ne sudjelujem u sportu). Sudionicima je naglašeno da je istraživanje u potpunosti anonimno te da u bilo kojem trenutku, bez obrazloženja, mogu odustati od daljnjeg sudjelovanja. Također, naglašeno je da detaljno pročitaju upute upitnika na prvoj stranici. Nakon ispunjavanja upitnika, sudionicima se zahvalilo na sudjelovanju.

4. Rezultati

4 .1. Preliminarne analize

Analizom normaliteta distribucije varijabli utvrđeno je da distribucija većine korištenih varijabli ne odstupa značajno od normalne distribucije. Statistički značajno odstupanje utvrđeno je kod varijabli težnja za savršenstvom, negativna reakcija na nesavršenstvo, zajedničko učenje, trud/napredak i kompetitivnost unutar tima. Uz analizu Kolmogorov-Smirnovljeva testa, pri utvrđivanju približne normalne distribucije korištenih varijabli pomogli su vizualni histrogram i Q-Q graf. Na temelju inspekcije histograma frekvencija distribucija te s obzirom na to da pretpostavke parametrijske statistike nisu narušene u značajnom stupnju u daljnjim analizima korištene su metode parametrijske statistike.

Tablica 1. *Deskriptivne vrijednosti varijabli utvrđene na ukupnom uzorku*

	n	*M*	*SD*	*Min*	*Max*	*KS z*	a_3	a_4
Perfekcionizam								
Težnja za savršenstvom	161	4.6	0.97	1.4	6	0 .10**	-0.46	-0.19
Negativna reakcija na nesavršenstvo	161	3.0	1.02	1	6	0 .09**	0.64	0.22
Motivacijska klima								
Usmjerenost na razvoj vještina	158	3.9	0.58	2.4	5	0.05	-0.18	-0.52
Zajedničko učenje	159	3.9	0.72	1.5	5	0 .10**	-0.57	-0.23
Važnost vlastite uloge	159	3.7	0.78	1.6	5	0.07	-0.30	-0.42
Trud/napredak	160	4.1	0.54	2.8	5	0.09**	-0.24	-0.54
Usmjerenost na postizanje rezultata	159	3.0	0.68	1.3	4.6	0.04	-0.11	-0.26
Nejednako uvažavanje	159	3.1	0.81	1.1	5	0.06	-0.13	-0.44
Kažnjavanje zbog pogrešaka	160	2.8	0.82	1	5	0.06	-0.02	-0.33
Kompetitivnost unutar tima	160	3.1	0.71	1	5	0.11**	0.01	0.43

Napomena: KSz – Kolmogorov-Smirnovljev test; a3 - koeficijent asimetrije distribucije; a4 - koeficijent spljoštenosti distribucije; **p < .01

U Tablici 1 se usporedbom prosječnih vrijednosti može uočiti da je adaptivni perfekcionizam izraženiji kod sudionika, nego li neadaptivni perfekcionizam.

Prosječne vrijednosti na mjeri motivacijske klime pokazuju da sudionici zastupljenijima smatraju obilježja motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina, nego ona karakteristična za motivacijsku klimu usmjerenu na postizanje rezultata. Također, postoji veći varijabilitet odgovora na mjeri motivacijske klime usmjerene na postizanje rezultata i njene tri poddimenzije, što se može vidjeti na temelju vrijednosti standardnih devijacija te minimalnih i maksimalnih vrijednosti. Rezultati su pokazali da su sudionici u najvećoj mjeri bili izloženi motivacijskoj

klimi u kojoj se cijeni trud/napredak, a najmanje u motivacijskoj klimi u kojoj trener kažnjava pogreške.

4 .2. Rodne razlike u samoprocjeni perfekcionizma i percepciji motivacijske klime

Tablica 2. *Analiza rodnih razlika na dimenzijama perfekcionizma i motivacijske klime*

	Djevojke (*n* = 50)		Mladići (*n* = 111)		
	M	*SD*	*M*	*SD*	*t*(161)
Perfekcionizam					
Težnja za savršenstvom	4.5	1.01	4.7	0.95	1.26
Negativna reakcija na nesavršenstvo	3.1	1.15	2.9	0.96	-.90
Motivacijska klima					
Usmjerenost na razvoj vještina	4.1	0.65	3.8	0.53	-2.58*
Zajedničko učenje	4.1	0.77	3.9	0.69	-2.02*
Važnost vlastite uloge	3.9	0.78	3.6	0.75	-2.71*
Trud/napredak	4.2	0.60	4.0	0.51	-2.14*
Usmjerenost na postizanje rezultata	3.0	0.68	3.0	0.68	-0.09
Nejednako uvažavanje	3.1	0.80	3.1	0.82	-0.98
Kažnjavanje zbog pogrešaka	2.8	0.85	2.8	0.81	0.64
Kompetitivnost unutar tima	3.1	0.74	3.1	0.70	0.41

*Napomena: *p <. 05*

Rezultati t-testa kojim su analizirane rodne razlike (Tablica 2) pokazuju da se djevojke i mladići statistički značajno razlikuju na ukupnom rezultatu u dimenziji motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina te na poddimenzijama motivacijske klime zajedničko učenje, važnost vlastite uloge i trud i napredak, pri čemu djevojke na tim dimenzijama postižu viši rezultat.

4 .3. Samoprocjena perfekcionizma i percepcija motivacijske klime prema vrsti sporta

Tablica 3. *Razlike u samoprocjeni perfekcionizma i percepcije motivacijske klime prema vrsti sporta*

	Individualni (n = 55)		Timski (n = 106)		
	M	*SD*	*M*	*SD*	*t*(161)
Perfekcionizam					
Težnja za savršenstvom	4.5	0.93	4.7	1	-0.93
Negativna reakcija na nesavršenstvo	2.9	1.02	3.0	1.02	-0.35
Motivacijska klima					
Usmjerenost na razvoj vještina	4.0	0.57	3.9	0.58	1.30
Zajedničko učenje	4.1	0.70	3.9	0.73	1.29
Važnost vlastite uloge	3.7	0.73	3.7	0.80	0.46
Trud/napredak	4.1	0.54	4.0	0.54	1.76
Usmjerenost na postizanje rezultata	2.9	0.69	3.1	0.66	-1.25
Nejednako uvažavanje	3.0	0.84	3.1	0.80	-0.71
Kažnjavanje zbog pogrešaka	2.6	0.83	2.9	0.80	-2.40*
Kompetitivnost unutar tima	3.1	0.69	3.1	0.72	0.58

*Napomena: *p <. 05*

Nadalje, provjerili smo razlikuju li se sudionici istraživanja u izraženosti različitih vrsta perfekcionizma i percepciji motivacijske klime ovisno o tome sudjeluju li u individualnom ili timskom sportu. Rezultati upućuju da postoji statistički značajna razlika između sudionika individualnih i timskih sportova na poddimenziji kažnjavanje zbog pogrešaka. Prema dobivenim rezultatima, sudionici timskih sportova su češće bili izloženi motivacijskoj klimi u kojoj treneri pokazuju sklonost prema kažnjavanju sportaša zbog pogrešaka.

4 .4. Povezanost dimenzija perfekcionizma i motivacijske klime

Tablica 4. *Korelacijska analiza dimenzija i subdimenzija motivacijske klime i dimenzija perfekcionizma*

	TZS	NRN	ZU	VVU	T	K	NU	KUT	VJEŠT.	REZ.
TZS	1									
NRN	.24**	1								
ZU	.24**	-.05	1							
VVU	.18*	-.06	.68**	1						
T	.28**	-.03	.66**	.68**	1					
K	.01	.30**	-.38**	-.43**	-.45**	1				
NU	-.02	.28**	-.37**	-.47**	-.36**	.63**	1			
KUT	.15	.27**	-.07	-.13	-.06	.46**	.46**	1		
VJEŠT.	.26**	-.04	.85**	.89**	.90**	-.48**	-.45**	-.10	1	
REZ.	.01	.33**	-.38**	-.47**	-.40**	.87**	.90**	.65**	-.48**	1

Napomena: TZS - težnja za savršenstvom; NRN - negativna reakcija na nesavršenstvo; ZU - zajedničko učenje; VVU- važnost vlastite uloge; T- trud/napredovanje; K – kažnjavanje zbog pogrešaka; NU – nejednako uvažavanje od strane trenera; KUT- kompetitivnost unutar tima; VJEŠT. - usmjerenost na razvoj vještina; REZ. - usmjerenost na postizanje rezultata;
**p < .01 ,*p < .05.

Prema rezultatima prikazanima u Tablici 4 težnja za savršenstvom statistički je značajno pozitivno povezana s negativnom reakcijom na nesavršenstvo te poddimenzijama motivacijske klime: važnost vlastite uloge, zajedničko učenje, trud/napredovanje te s ukupnim rezultatom na dimenziji motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina.

Negativna reakcija na nesavršenstvo je pokazala slabu pozitivnu povezanost s poddimenzijama motivacijske klime nejednako uvažavanje od strane trenera i kompetitivnost među igračima, dok je srednju pozitivnu povezanost pokazala s poddimenzijama kažnjavanje pogreški te s ukupnim rezultatom na dimenziji motivacijske klime usmjerene na postizanje rezultata.

Poddimenzije motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina su međusobno u umjerenoj pozitivnoj korelaciji, dok su umjereno negativno povezane sa poddimenzijama motivacijske klime usmjerene na postizanje rezultata. Isto tako, poddimenzije motivacijske klime usmjerene na postizanje rezultata su međusobno u umjerenoj pozitivnoj korelaciji.

4 .5. Percepcija motivacijske klime prema razini adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma kod sportaša

U posljednjoj će se analizi provjeriti razlikuju li se sportaši koji postižu viši i oni koji postižu niži rezultat na ljestvici adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma u percepciji motivacijske klime. U analizama koje slijede, sudionici istraživanja podijeljeni su u dvije skupine na temelju medijana ostvarenog na ljestvici adaptivnog (viši rezultat < 4.7, niži rezultat > 4.6), odnosno neadaptivnog perfekcionizma (viši rezultat < 3.0, niži rezultat > 2.9).

Tablica 5. *Razlika u percepciji motivacijske klime između sportaša koji postižu niži i onih koji postižu viši rezultat na dimenziji adaptivnog perfekcionizma*

	Adaptivni perfekcionizam				
	Niži rezultat (*n* = 79)		Viši rezultat (*n* = 82)		
	M	*SD*	*M*	*SD*	*t*(161)
Motivacijska klima					
Usmjerenost na razvoj vještina	3.8	0.57	4.1	0.57	-2.50*
Zajedničko učenje	3.8	0.73	4.1	0.70	-2.09*
Važnost vlastite uloge	3.6	0.76	3.8	0.79	-1.69
Trud/napredak	3.9	0.52	4.1	0.55	-2.61*
Usmjerenost na postizanje rezultata	2.9	0.65	3.0	0.70	-0.57
Nejednako uvažavanje	3.1	0.73	3.1	0.89	0.01
Kažnjavanje zbog pogrešaka	2.8	0.85	2.9	0.80	-0.86
Kompetitivnost unutar tima	3.0	0.68	3.1	0.73	-1.28

*Napomena: *p < .05*

U Tablici 5 je vidljivo da su sportaši koji su postigli viši rezultat na ljestvici adaptivnog perfekcionizma postigli statistički značajno viši ukupni rezultat na ljestvici koja mjeri percepciju motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina, kao i na podljestvicama zajedničko učenje i trud/ napredak.

Tablica 6. *Razlika u percepciji motivacijske klime između sportaša koji postižu niži i onih koji postižu viši rezultat na dimenziji neadaptivnog perfekcionizma*

	Neadaptivni perfekcionizam				
	Niži rezultat (*n* = 78)		Viši rezultat (*n* = 83)		
	M	*SD*	*M*	*SD*	*t*(161)
Motivacijska klima					
Usmjerenost na razvoj vještina	4.0	0.58	3.9	0.57	1.15
Zajedničko učenje	4.1	0.75	3.9	0.70	1.12
Važnost vlastite uloge	3.8	0.74	3.6	0.80	1.51
Trud/napredak	4.1	0.56	4.0	0.53	0.80
Usmjerenost na postizanje rezultata	2.8	0.65	3.1	0.67	-2.73*
Nejednako uvažavanje	2.9	0.80	3.2	0.80	-2.22*
Kažnjavanje zbog pogrešaka	2.6	0.76	3.1	0.85	-2.99*
Kompetitivnost unutar tima	3.0	0.71	3.1	0.70	-1.33

*Napomena: *p <. 05*

Rezultati u Tablici 6 pokazuju da su sportaši koji su postigli viši rezultat na ljestvici neadaptivnog perfekcionizma postigli statistički značajno veći ukupni rezultat na ljestvici koja mjeri percepciju motivacijske klime usmjerene na postizanje rezultata te na podljestvicama nejednako uvažavanje od strane trenera i kažnjavanje zbog pogrešaka.

5 . Rasprava

Cilj provedenog istraživanja bio je utvrditi povezanost različitih oblika motivacijske klime potaknute od strane trenera s adaptivnim i neadaptivnim perfekcionističkim težnjama sportaša.

Što se tiče prvog istraživačkog problema, pretpostavili smo da će se mladići i djevojke statistički značajno razlikovati u percepciji motivacijske klime, ali se neće statistički značajno razlikovati u samoprocjeni perfekcionizma. Iako poneka istraživanja ukazuju da djevojke imaju izraženiju perfekcionističku zabrinutost od mladića (Anshel i sur., 2009), većina istraživanja nije utvrdila značajne rodne razlike (Stober, 2012). U istraživanju Haasa, Prapavessisa i Owensa (2002) analizirala se rodna razlika adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma povezana s anksioznošću zbog fizičkog izgleda koje je društveno poželjno. Pretpostavilo se da će djevojke više pažnje posvećivati fizičkom izgledu te time i posjedovati višu razinu neadaptivnog perfekcionizma. Jednako se pretpostavljalo kod sportašica i sportaša. Međutim, istraživanje je pokazalo da sportaši i sportašice imaju jednake rezultate povezanosti neadaptivnog perfekcionizma i anksioznosti za socijalno poželjnim tjelesnim izgledom (Haas i sur., 2002).

Nakon provedene analize u našem istraživanju, utvrđeno je kako se sportaši i sportašice statistički značajno ne razlikuju u samoprocjeni adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma, već se statistički značajno razlikuju samo u percepciji motivacijske klime od strane trenera usmjerene na razvoj vještina i poddimenzijama motivacijske klime: zajedničko učenje, važnost vlastite uloge i trud/napredak. Također, dobivene su vrijednosti u skladu s prijašnjim istraživanjima koja su pokazala da su djevojke više orijentirane na motivacijsku klimu usmjerenu na razvoj vještina (Murcia i sur., 2008). Istraživanje Murcia i suradnika (2008) pokazalo je da su sportaši češće orijentirani na motivacijsku klimu usmjerenu na postizanje rezultata. Sportaši su se razlikovali od sportašica u svim poddimenzijama motivacijske klime usmjerene na postizanje rezultata, kažnjavanje zbog pogrešaka, nejednako uvažavanje od strane trenera i kompetitivnost suigrača (Murcia i sur., 2008). U skladu s dobivenim rezultatima ovog istraživanja, sportašice su češće percipirale motivacijsku klimu usmjerenu na razvoj vještina (Murcia i sur., 2008). Sportašice su sklonije zajedničkom učenju, isticanju važnosti truda i napretka od sportaša (Murcia i sur., 2008). Ovaj se nalaz može objasniti činjenicom da su sportaši, više od sportašica, orijentirani na pobjede, iskazivanje talenta i snage te uspoređivanje s drugima, dok su sportašice više

orijentirane na suradnju, učenje i trud (Murcia i sur., 2008). U našem istraživanju sportašice i sportaši se ne razlikuju statistički značajno u percepciji motivacijske klime usmjerene na postizanje rezultata. Također, u istraživanju koje su proveli Smith, Fry, Ethington i Li (2005) razlika u percepciji motivacijske klime sportaša i sportašica se pokazala neznačajnom. Međutim, Smith i suradnici (2005) zaključuju da razina u kojoj se natječu i dob sportaša može utjecati na percepciju motivacijske klime potaknute od strane trenera. U mlađim uzrastima (srednja škola) i slabijim razinama natjecanja (školsko, županijsko i državno natjecanje) motivacijsku klimu usmjerenu na postizanje rezultata sportaši mogu shvatiti kao kritiku, dok istu motivacijsku klimu stariji sportaši (iznad 18 godina) i oni koji se natječu na višoj razini (međunarodno natjecanje) mogu shvatiti kao pozitivnu povratnu informaciju pomoću koje mogu napredovati (Smith i sur., 2005). Razina natjecanja, kojom su se sudionici ovog istraživanja bavili, i dob koju su imali dok su se prisjećali motivacijske klime inicirane od strane trenera, mogla je utjecati na dobivene rezultate istraživanja. Naime, najviše sudionika, koji su sudjelovali u ovom istraživanju, rekrativno se bavilo sportom, što se smatra nižom razinom postignuća u sportu, a po Felakovom (2011) istraživanju, sudionici rekreativnih sportova najčešće percipiraju motivacijsku klimu usmjerenu na razvoj vješina iniciranu od strane trenera.

S navedenim možemo prihvatiti hipotezu da neće biti statistički značajne rodne razlike u samoprocjeni perfekcionizma. Također, prihvaćamo hipotezu da će biti statistički značajne rodne razlike u percepciji motivacijske klime inicirane od strane trenera. Sportašice su statistički značajno češće od sportaša izložene motivacijskoj klimi usmjerenoj na razvoj vještina inicirane od strane trenera. Razlog može biti taj da su treneri generalno blaži na treninzima i natjecanjima prema djevojkama, nego li prema mladićima. Dobiveni rezultati odnosa trenera i sportaša mogu se objasniti u Lorimerovom (2018) istraživanju koji navodi da su treneri pokazali značajno veću razinu komplementarnosti kada su trenirali sportašice. Isto tako, treneri nastoje biti manje verbalno agresivni prema sportašicama za razliku od sportaša (Alexandra, Stefanos i Vassilis, 2015). Razlog tome, navode Alexandra i suradnici (2015), je što su sportaši manje poslušni od sportašica pa treneri češće koriste verbalnu agresivnost prema sportašima da bi postigli poslušnost. Promatrajući spol trenera, trenerice općenito pokazuju više empatije, suradnje i razumijevanja prema svojim sportašima i sportašicama (Lorimer, 2018).

Nadalje, ispitali smo razlikuju li se sudionici istraživanja u samoprocjeni perfekcionizma i percepciji motivacijske klime ovisno o vrsti sporta kojim se bave. Postavljena je hipoteza da se neće statistički značajno razlikovati sudionici timskih i individualnih sportova. Dobivene vrijednosti u ovom istraživanju pokazale su da se sudionici timskih i individualnih sportova značajno razlikuju jedino u percepciji poddimenzije motivacijske klime koja se odnosi na kažnjavanje pogrešaka. Prema dobivenim rezultatima, sportaši u timskom sportu su češće izloženi kažnjavanju zbog pogreške. Ovakav nalaz nije neuobičajen jer su prijašnja istraživanja pokazala da sportaši u timskim i individualnim sportovima jednako percipiraju motivacijsku klimu usmjerenu na razvoj vještina te imaju veće uspjehe u izvedbi kada su izloženi motivacijskoj klimi usmjerenoj na razvoj vještina (Balaguer i sur. 1999; Balaguer i sur., 2002). Međutim, Alexandra, Stefanos i Vassilis (2015) tvrde da treneri češće koriste agresivno verbalno ponašanje, koje se može smatrati vrstom kazne za lošu igru, kada pokušavaju pokazati autoritet. U timskim je sportovima trenerima teže postići autoritet zbog većeg broja sportaša te treneri znaju češće koristiti verbalno agresivno ponašanje da bi postigli autoritet (Lemyre, Trudel i Durand-Bush, 2007; Turman, 2006). Pregledom literature nisu nađena istraživanja koja ukazuju da timski sportaši češće percipiraju kažnjavanje pogrešaka od strane trenera, premda se u ovom istraživanju većina sportaša bavila timskim sportom rekreativno što je moglo utjecati na dobivene rezultate. U istraživanju Siekanska, Blecharza i Wojtowitza (2013) sportaši nižih razina bi sve vrste verbalne kritike i kazne shvaćali osobno, kao napad na njihov karakter. U takvim je slučajevima, bilo kakav način verbalnog objašnjenja ili kazne od strane trenera, koji su konstruktivno namijenjeni, bili shvaćeni kao kritika (Siekanska i sur., 2013). Sportaši nižih razina su u sportu češće koncentrirani na negativne aspekte trenerovog ponašanja zbog čega različita ponašanja doživljavaju kao kaznu iniciranu od strane trenera (Siekanska i sur, 2013). U istraživanju Balaguer i sur. (2002) utvrđeno je da sportaši iz individualnih i timskih sportova bolje napreduju i imaju uspješnije rezultate kada su izloženi motivacijskoj klimi usmjerenoj na razvoj vještina, ali je utjecaj motivacijske klime na sportaše individualnih i timskih sportova različiti. Kod sportaša timskih sportova, sportaši su kolektivno izloženi motivacijskoj klimi iniciranoj od strane trenera. Nadalje, ako kao tim ne igraju dobro, percepcija motivacijske klime će kod svih igrača tima biti jednaka. U timskim je sportovima važno uzeti u obzir percepciju sportaša kao individualnog sportaša i njegovu percepciju tima u kojem igra (Balaguer i sur., 2002). Percepcija motivacijske klime sportaša inicirane od strane trenera u timskom sportu se

može percipirati kroz sportaševo mišljenje o timu i timskim interakcijama, ne nužno samo na individualni odnos sportaša s trenerom (Balaguer i sur., 2002). Mogućnost zamjene igrača, ako igrač igra loše, moguće je objašnjenje zašto su sportaši u timskim sportovima češće naveli da su kažnjavani. Zamjenu igrača tijekom natjecanja sportaši mogu shvatiti kao kaznu za lošu igru, čega kod sportaša individualnih sportova nema. Prema Turmanu (2006) najčešće kazne inicirane od strane trenera u timskom sportu su fizičke kazne koje uključuju i kažnjavanje elementima treninga (npr. dodatno trčanje, sprintovi, itd.), verbalne (vikanje) i uklanjanje igrača iz tima. Pored navedenog, kao kazna u timskom sportu, koristi se i negativno uspoređivanje suigrača čime se sramoti i ismijava suigrač u timu (Turman, 2006). Dakle, hipoteza se djelomično prihvaća jer se sudionici timskih i individualni sportova statistički značajno ne razlikuju u samoprocjeni adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma, kao ni u dimenzijama motivacijske klime, osim u poddimenziji motivacijske klime – kažnjavanje zbog pogrešaka.

Daljnje su analize pokazale da su adaptivni i neadaptivni perfekcionizam na različit način povezani s percepcijom motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina i na postizanje rezultata. Naime, adaptivni perfekcionizam je pokazao umjerenu pozitivnu povezanost s ukupnim rezultatom i poddimenzijama motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina. Na temelju prethodnih istraživanja (Carr i sur., 2003) očekivalo se da će motivacijska klima usmjerena na razvoj vještina biti pozitivno povezana s adaptivnim perfekcionizmom. U skladu s time, individualni (dispozicijski) faktori u reakciji na motivacijsku klimu u sportskom okruženju imaju utjecaj na to kako će sportaš percipirati motivacijsku klimu. Ako je osoba primarno orijentirana na razvoj vještina, trud i suradnju, tada će u većoj mjeri percipirati motivacijsku klimu usmjerenu na razvoj vještina (Carr i sur., 2003). Isto je i sa sportašima koji su više orijentirani na postizanje rezultata. Oni će lakše percipirati motivacijsku klimu usmjerenu na postizanje rezultata (Carr i sur., 2003). Barić (2005) je, također, navela da su za predikciju motivacijske klime usmjerene prema kooperativnosti, učenju i usavršavanju sportskih vještina važniji situacijski faktori (trenerovo rukovodeće ponašanje) od dispozicijskih, dok za predikciju motivacijske klime usmjerene na izvedbu i postizanje rezultata vrijedi upravo obrnuto. Greblo (2012; prema Slade i Owens, 1998) navodi da je adaptivni perfekcionizam povezan s pozitivnim potkrepljenjem, dok je neadaptivni perfekcionizam povezan s negativnim potkrepljenjem. Motivacijska klima inicirana od strane trenera, koja je usmjerena na postizanje rezultata, usporedbom igrača i kažnjavanjem, smatra se negativnim potkrjepljenjem te time potiče neadaptivne

perfekcionističke težnje. Također, motivacijska klima usmjerena na razvoj vještina se smatra pozitivnim potkrjepljenjem od strane trenera te potiče adaptivne perfekcionističke težnje (Greblo, 2012). Carr i suradnici (2003) smatraju da je perfekcionizam stabilna karakteristika osobe te da je potrebno dugo vremena da utjecaj motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina utječe na razvoj adaptivnog perfekcionizma kod pojedinca. Isto tako, duži je period potreban da bi motivacijska klima usmjerena na postizanje rezultata utjecala na razvoj neadaptivnog perfekcionizma (Carr i sur., 2003).

Motivacijska klima usmjerena na razvoj vještina i sve njene poddimenzije su pokazale jaku statistički značajnu povezanost jedna s drugom, dok su negativno korelirane s poddimenzijama i dimenzijom usmjerenosti na rezultat, kao i s neadaptivnim perfekcionizmom. Neadaptivni perfekcionizam je u negativnoj korelaciji s poddimenzijama usmjerenosti na razvoj vještina, ali pokazuje slabu pozitivnu povezanost s adaptivnim perfekcionizmom i ostalim poddimenzijama usmjerenosti na postizanje rezultata (kažnjavanje zbog pogrešaka, kompetitivnosti i nejednakošću). Nadalje, motivacijska klima usmjerena na razvoj vještina u sportu i u tjelesnim aktivnostima je pozitivno povezana s adaptivnim ponašanjima poput zadovoljstva s vlastitom izvedbom, užitkom, trudom, pozitivnom percepcijom vlastitih mogućnosti, vjeri da trud vodi k uspjehu, pozitivnom stavu i intrinzičnom motivacijom, dok je negativno povezana s neadaptivnim ponašanjima poput brige i nervoze oko vlastite izvedbe (Carr i sur., 2003). Motivacijska klima usmjerena na postizanje rezultata je pozitivno povezana s neadaptivnim ponašanjima kao što su ekstrinzična motivacija, vjerovanje da superiornost u izvedbi vodi k uspjehu, negativnim stavom i vjerovanjem da je svrha sporta povećanje socijalnog statusa (Carr i sur., 2003). Adaptivna ponašanja, kao što su užitak i trud, karakteristična su obilježja adaptivnog perfekcionizma, dok su neadaptivna ponašanja, kao što su briga i tenzije, karakteristična obilježja neadaptivnog perfekcionizma (Carr i sur., 2003). Povezanost adaptivnih ponašanja s motivacijskom klimom usmjerenom na razvoj vještina i s adaptivnim perfekcionizmom te povezanost neadaptivnih ponašanja s motivacijskom klimom usmjerenom na postizanje rezultata i neadaptivnim perfekcionizmom nam pomaže objasniti dobivene korelacije ovog istraživanja.

Pozitivna korelacija utvrđena je između adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma, iako pokazuju različite obrasce povezanosti s drugim konstruktima (Stoeber i Otto, 2006). U okviru

dvoprocesnog modela perfekcionizma Sladea i Owensa (1998) težnja za uspjehom i ostvarenjem visoko postavljenih standarda povezana je s pozitivnim i negativnim karakteristikama psihosocijalne prilagodbe osobe (Greblo, 2012). Prema teoriji dvoprocesnog modela perfekcionizma, adaptivni i neadaptivni perfekcionisti teže istom standardu, ali se razlikuju u motivaciji pri postizanju savršenstva (Belavić, 2006). Pregledom petnaest različitih istraživanja, Stoeber i Otto (2006) su zaključili da je neadaptivni perfekcionizam isključivo neadaptivan tj. da su perfekcionističke brige isključivo povezane s neadaptivnim karakteristikama, dok je adaptivni perfekcionizam pokazao pozitivnu korelaciju s adaptivnim karakteristikama u šest istraživanja, ali se u ostalih devet preglednih radova pronašlo miješane ili suprotne rezultate (Stoeber i Otto, 2006). Miješani rezultati, koji upućuju na povezanost adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma, pokazuju visoku povezanost sa savjesnošću što je karakteristično za adaptivni perfekcionizam, ali i visoku povezanost sa neuroticizmom što je značajno za neadaptivni perfekcionizam. Također, u istraživanjima koja pokazuju miješane rezultate, adaptivni je perfekcionizam povezan s pozitivnim afektom, ali i negativnim afektom. Da bi se objasnile povezanosti, autori su provjerili parcijalne korelacije između pojedinih negativnih psiholoških karakteristika i perfekcionističkih težnji, uz kontrolu perfekcionističkih zabrinutosti. Rezultati su pokazali da adaptivni perfekcionizam pokazuje povezanost s pozitivnim psihosocijalnim karakteristikama (Stoeber i Otto, 2006). Stoga je predloženo je da se u daljnjim istraživanjima koriste mjere koje sadrže specifična obilježja adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma (Stoeber i Otto, 2006).

S obzirom na korelacije koje su dobivene u ovom istraživanju, može se prihvatiti postavljena hipoteza o statistički značajnoj povezanosti između adaptivnog perfekcionizma s ukupnim rezultatom motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina i na njene poddimenzije, dok je adaptivni perfekcionizam neznačajno povezan s ukupnim rezultatom i poddimenzijama motivacijske klime usmjerene na postizanje rezultata. Sukladno tome, neadaptivni perfekcionizam pozitivno korelira s ukupnim rezultatom i poddimenzijama motivacijske klime usmjerene na postizanje rezultata, a negativno s ukupnim rezultatom i poddimenzijom motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina. Sportaši s izraženim adaptivnim perfekcionizmom će težiti razvitku vlastite sposobnosti, učenju iz pogrešaka, poticanju suradnje među igračima te će pozitivno reagirati na motivacijsku klimu usmjerenu prema razvitku vještina, i obrnuto (Flett i Hewitt, 2005). Naspram dobivenim rezultatima, prema istraživanju Fletta i Hewitta (2005), motivacijska klima usmjerena na postizanje rezultata ne mora isključivo

biti povezana s neadaptivnim ponašanjima sportaša. Kada sportaš ima perfekcionističke zabrinutosti te je izložen motivacijskoj klimi iniciranoj od strane trenera koja potiče postizanje rezultata, natjecanje ne mora nužno imati negativan ishod. Naime, kada takav sportaš postiže uspjehe na natjecanjima i natječe se na visokoj razini, perfekcionističke zabrinutosti ne umanjuju samopouzdanje sportaša niti je sportaš okarakteriziran tipičnim neadaptivnim ponašanjima kao što su tenzije i neuroze (Flett i Hewitt, 2005). Međutim, kod manje uspješnih sportaša koji posjeduju perfekcionističke zabrinutosti i izloženi su motivacijskoj klimi usmjerenoj na postizanje rezultata, dolazi do snažnijeg izražaja neadaptivnih ponašanja kao što su negativne misli i negativne reakcije na pogreške (Flett i Hewitt, 2005). Budući da su sudionici provedenog istraživanja većinom bili na rekreativnoj razini natjecanja, dobivene korelacije su u skladu s očekivanjima.

Konačno, sudionici istraživanja su prema medijanu bili podijeljeni u dvije skupine kako bi utvrdili razlikuju li se sudionici u percepciji motivacijske klime koji postižu viši (< 4.7) ili niži (> 4.6) rezultat na ljestvici adaptivnog perfekcionizma, od onih koji postižu viši (< 3.0) ili niži (> 2.9) na ljestvici neadaptivnog perfekcionizma.

Sudionici koji su postigli viši rezultat na dimenziji adaptivnog perfekcionizma se statistički značajno razlikuju u percepciji motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina i poddimenzijama: zajedničko učenje i trud/napredak, dok na mjeri neadaptivnog perfekcionizma kod sudionika koji su postigli viši rezultat postoji statistički značajna razlika u percepciji motivacijske klime usmjerene na postizanje rezultata, kao i na poddimenzijama: nejednako uvažavanje od strane trenera i kažnjavanje zbog pogrešaka. Moguće objašnjenje dobivenih rezultata koji ukazuju da sportaši koji su dobili viši rezultat na skali neadaptivnog perfekcionizma češće percipiraju motivacijsku klimu usmjerenu na postizanje rezultata iniciranu od strane trenera, nalazi se u istraživanju Ommundsena i sur. (2005) koji tvrde da sportaši koji imaju viši rezultat na skali neadaptivnog perfekcionizma vjeruju da nijedan zadatak ne mogu obaviti uspješno. Takvi sportaši nemaju sposobnost osjećanja zadovoljstva poslije uspješnog ishoda natjecanja te su skloni nevjerovanju u vlastite sposobnosti (Ommundsen i sur., 2005). Sportaši s visokom razinom neadaptivnog perfekcionizma sami sebi vrše pritisak oko pogreški, ishoda natjecanja i uspoređivanja pa time i češće percipiraju motivacijsku klimu usmjerenu na postizanje rezultata, jer je takva motivacijska klima u skladu s njihovim vjerovanjima. Jednako

vrijedi za sportaše koji su postigli visoki rezultat na ljestvici adaptivnog perfekcionizma. Oni su sportaši koji cijene trud i napredak te teže poboljšanju vještina. Na taj način su skloniji češće percipirati motivacijsku klimu koja je u skladu s njihovom načinom treniranja (Ommundsen i sur., 2005). Isto tako, izražajnost perfekcionizma i ciljna orijentacija kod sportaša je dispozicijska osobina koja je relativno stabilna (Barić, 2005). Osobni ciljevi sportaša su ti koji utječu kako će sportaš misliti, osjećati se i djelovati u situaciji te si sportaš postavlja stavove i vjerovanja, a time i proces odlučivanja kao i samog ponašanja (Barić, 2005). Pojedinac koji ima stabilnu izraženu perfekcionističku težnju će češće prihvatiti i izložiti se motivacijskoj klimi koja se podudara s njegovim osobnim ciljevima postignuća. U skladu s time, dobiveni rezultati koji upućuju na to da sportaš koji ima viši rezultat na ljestvici adaptivnog perfekcionizma češće navodi da je izložen motivacijskoj klimi usmjerenoj na razvoj vještina te da sportaš koji ima viši rezultat na ljestvici neadaptivnog perfekcionizma češće navodi da je izložen motivacijskoj klimi usmjerenoj na postizanje rezultata su očekivani.

Sukladno s hipotezom, sportaši koji postižu viši rezultat na dimenziji adaptivnog perfekcionizma u većoj mjeri izvješćuju o prisustvu obilježja motivacijske klime koja je usmjerena na razvoj vještina, dok sportaši koji postižu viši rezultat na dimenziji neadaptivnog perfekcionizma češće doživljavaju trenerova ponašanja koja upućuju na motivacijsku klimu usmjerenu na postizanje rezultata i uspjeha.

5 .1. Metodološka ograničenja

S obzirom na to da se radi o neeksperimentalnom istraživanju, na temelju ovog istraživanja ne može se utvrditi uzročno-posljedična veza između perfekcionizma i motivacijske klime, već su samo ispitana povezanost i značajnost razlika između promatranih varijabli.

Uzorak sudionika ovog istraživanja je bio prigodan, zamolili su se studenti Kineziološkog fakulteta (radi velike vjerojatnosti da su bivši sportaši i sportašice) da ispune upitnike perfekcionizma i motivacijske klime. Činjenica da je u uzorku više muških sudionika, kao i sportaša iz timskih sportova, mogla je utjecati na rezultate istraživanja, stoga rezultate ne možemo smatrati reprezentativnim za populaciju sportaša.

S obzirom na to da je u istraživanju manji broj ženskih sudionika, u budućim bi istraživanjima u ispitivanje trebalo uključiti veći broj sportašica te studente koji pohađaju studij kineziologije izvan Zagreba.

U ovom se istraživanju se kod dijela sudionika analiziralo sjećanje na natjecateljski sport i njihova iskustva s motivacijskom klimom. Bolji uvid u obilježja odnosa između perfekcionizma i motivacijske klime dobio bi se kada bi iste upitnike ispunili trenutno aktivni profesionalni sportaši i sportašice, individualnih i timskih sportova. Također, bilo bi dobro slično istraživanje provesti na mlađim dobnim uzrastima. Motivacijska klima može direktno utjecati na motivaciju, sagorijevanje u sportu i umor od sporta kod odraslih sportaša kao i kod sportaša mlađih dobnih uzrasta (Smith, Smoll i Cumming, 2007; prema Gould, Feltz, Horn i Weiss, 1982; Gould, Tuffey, Udry i Loehr, 1996; Orlicj i Botterill, 1975).

Motivacijsku klimu u sportu ne oblikuje samo trener, već i roditelji i suigrači, odnosno članovi sportskog tima. Roditelji imaju i snažniji snažan utjecaj od trenera na djecu sportaše u razvoju te mogu utjecati na razvoj adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma. U budućim bi istraživanjima bilo dobro dodatno istražiti povezanost perfekcionizma s obilježjima motivacijske klime pri čemu bi osim motivacijske klime inicirane od strane trenera trebalo uključiti i motivacijsku klimu potaknutu od strane roditelja (Keegan, i sur., 2009; White, Duda i Hart, 1992).

Unatoč navedenim nedostatcima, istraživanje je dalo zanimljive podatke o povezanosti perfekcionizma i percepcije motivacijske klime potaknute od strane trenera te razlikovanju djevojaka i mladića u percepciji motivacijske klime. Također se utvrdilo da postoji statistički značajna razlika između sportaša koji se bave individualnim sportom i onih koji se bave timskim sportom u percepciji kažnjavanja pogreški. U prijašnjim se istraživanjima sugeriralo da će adaptivni perfekcionizam biti snažnije povezan s motivacijskom klimom koja je usmjerena na razvoj vještina, dok će neadaptivni perfekcionizam biti povezan s motivacijskom klimu usmjerenom na postizanje rezultata. Korelacijsko istraživanje pokazalo je da se radi o statistički značajnim povezanostima te su nalazi u skladu s očekivanjima.

5 .2. Praktične implikacije

Ovakvo istraživanje ima snažnu praktičnu implikaciju. Sportaši i sportašice različitih sportova bez svojih trenera ne mogu ulagati u svoju sportsku budućnost (Nelson, Cushion i Potrac, 2006), stoga treneri imaju važnu ulogu u njihovom životu. Jako je važno da sportaši, treneri i roditelji uvide koliko su važne različite vrste motivacijskih klima i na koji način one djeluju na sportaševu želju za napredovanjem, dokazivanjem i uspjehom. Iako ovim istraživanjem nije pokazana uzročno-posljedična veza, utvrđeno je da je adaptivni perfekcionizam pozitivno povezan s dimenzijama motivacijske klime od strane trenera kao što su važnost napretka, truda, učenja, pridavanja važnosti uloge u timu i općenito s razvojem vještina bez obzira na rezultat. S druge strane, neadaptivni perfekcionizam je snažno povezan s negativnim dimenzijama motivacijske klime, klime koja je usmjerena samo na rezultat i kompetitivnost među igračima, kažnjavanje pogreški i nejednako priznavanje uspjeha u timskom sportu. Od sportaša se često očekuje vrhunska izvedba (Koivula, Hassmen i Fallby, 2002) te zato važnost motivacijske klime koju oblikuje trener može jako utjecati na razvoj adaptivnog ili neadaptivnog perfekcionizma kod sportaša. Ovo se istraživanje može iskoristiti u educiranju trenera i roditelja o ulozi motivacijske klime pri treniraju sportaša i sportašica, jednako kao o različitim obilježjima motivacijske klime u timskom ili individualnom sportu.

6 . Zaključak

Rezultati analize rodnih razlika s dimenzijama perfekcionizma i motivacijske klime pokazali su da postoji statistički značajna razlika između sportaša i sportašica što se tiče motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina i njenih poddimenzija: zajedničko učenje, važnost vlastite uloge i trud/napredak, što se može objasniti činjenicom da su muškarci prirodno više orijentirani na pobjedu, iskazivanje vlastitog talenta i mogućnosti, dok se žene više orijentiraju na suradnju, napredak i trud (Murcia i sur., 2008).

Nadalje, nije dobivena statistički značajna razlika između timskog i individualnog sporta u percepciji motivacijske klime i perfekcionizma, osim u poddimenziji motivacijske klime u kojoj se kažnjavaju pogreške. Međutim, do tih rezultata je moglo doći i jer je u ovom istraživanju veći broj sudionika koji se bavi timskim sportom.

Potvrđena je hipoteza o statistički značajnoj povezanosti adaptivnog perfekcionizma s motivacijskom klimom usmjerenom na razvoj vještina i njezinim poddimenzijama: trud/napredak, zajedničko učenje i važnost vlastite uloge. Nasuprot tome, neadaptivni perfekcionizam je pozitivno povezan s motivacijskom klimom usmjerenom na postizanje rezultata i njezinim poddimenzijama: kažnjavanje zbog pogrešaka, kompetitivnost unutar tima i nejednako uvažavanje od strane trenera.

Potvrdila se i posljednja hipoteza da se sportaši koji imaju viši rezultat na adaptivnom perfekcionizmu razlikuju u percepciji motivacijske klime koja je usmjerena na razvoj vještine, ali ne i klimi koja je usmjerena na rezultat. Kod neadaptivnog perfekcionizma, sudionici koji su postigli viši rezultat na ljestvici neadaptivnog perfekcionizma, također, statistički su se značajno razlikovali od sudionika koji su postigli niži rezultat na istoj ljestvici u percepciji motivacijske klime usmjerene na postizanje rezultata.

Literatura

Alexandra, B., Stefanos, P., & Vassilis, G. (2015). Verbal aggression in basketball: perceived coach use and athlete intrinsic and extrinsic motivation. *Journal of Physical Education and Sport*, *15*(1), 96.

Ames, C. (1992). Achievement goals, motivational climate and motivational processes. In G.C. Roberts (Ed.). *Advances in Motivation in Sport and Exercise*, (pp.161-176). Champaign, Il: Human Kinetcs

Anshel, M.H., Kim, J.K. i Henry, R. (2009). Reconceptualizing indicants of sport perfectionism as a function of gender. *Journal of Sport Behavior,* 32, 395-428

Ashby, J. S. i Rice, K. G. (2002). Perfectionism, dysfunctional attitudes, and self-esteem: A structural equations analysis. *Journal of Counseling & Development*, *80*(2), 197-203.

Balaguer, I., Duda, J. L. i Crespo, M. (1999). Motivational climate and goal orientations as predictors of perceptionsof improvement, satisfaction and coach ratings among tennis players. *Scandinavian Journal of Medicine and Sciencein Sports*, *9*, 1–8.

Balaguer, I., Duda, J. L., Atienza, F. L. i Mayo, C. (2002). Situational and dispositional goals as predictors of perceptions of individual and team improvement, satisfaction and coach ratings among elite female handball teams. *Psychology of Sport and Exercise*, *3*(4), 293-308.

Barić, R. (2005). Motivacijska klima u sportskoj ekipi: situacijske i dispozicijske determinante. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, *14*(4-5 (78-79)), 783-805.

Beck, A.T., Rush, J.,Shaw, B.F. i Enery, G. (1979). *Cognitive therapy of depression.* New York: The Guilford Press

Belavić, I. (2006). Povezanost perfekcionizma, anksioznosti i depresivnosti kod djece. *Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu*.

Branfman, T. i Bergler, E. (1955). *Psychology of perfectionism*. American Imago, 12(9), 9-15

Bulog, S. (2014). *Motivacijska i afektivna obilježja perfekcionizma* (Doctoral dissertation, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek. Faculty of Humanities and Social Sciences.).

Carr, S., Phill, M. i Wyon, M. (2003). The impact of motivational climate on dance students' achievement goals, trait anxiety, and perfectionism. *Journal of Dance Medicine & Science*, *7*(4), 105-114.

Duda, J.L. (1993). Goals: a social-cognitive approach to the study of achievement motivation. U:R.N. Singer, M. Muhphey i L.K. Tenant (ur.), *Handbook of research in Sport Psychology* (str. 421-435). New York: Macmillian Publ. Company

Ellis, A. (1962). Reason and emotion in psychotherapy. NewYork: Birch Lane Press

Flett, G. L., Hewitt, P. L., Garshowitz, M., & Martin, T. R. (1997). Personality, negative social interactions, and depressive symptoms. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, *29*(1), 28.

Flett, G. L. i Hewitt, P. L. (2002). *Perfectionism: Theory, research, and treatment*. American Psychological Association.

Flett, G.L. i Hewitt, P.L. (2005). The perils of perfectionism in sports and exercise. *Current Directions in Psychological Science*, 14(1), 14-18

Frost, R.O., Marten, P., Lahart, C. i Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive therapy and research*, *14*(5), 449-468.

Gilman, R., Ashby, J.S, Sverko, D., Florell, D. i Varjas, K. (2005). The relationship between perfectionism and multidimensional life satisfaction among Croatian and American youth. *Personality and Individual Differences, 39(1),* 155-166

Grbavac, M. i Slišković, A. (2015). Povezanosti obrazovnih očekivanja i ponašanja roditelja s različitim dimenzijama perfekcionizma njihove djece. *Klinička psihologija, 8*(2), 111-124.

Greblo, Z. (2012). Što se skriva iza pojma" perfekcionizam"? Povijest proučavanja i pregled različitih konceptualizacija perfekcionizma. *Psihologijske teme*, *21*(1), 195-212.

Haase, A. M., Prapavessis, H., & Owens, R. G. (2002). Perfectionism, social physique anxiety and disordered eating: A comparison of male and female elite athletes. *Psychology of sport and Exercise*, *3*(3), 209-222.

Hewitt, P. L. i Flett, G.L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology,* 60 (3), 456-470

Hewitt, P. L., Flett, G. L. i Ediger, E. (1995). Perfectionism traits and perfectionistic self-presentation in eating disorder attitudes, characteristics, and symptoms. *International Journal of Eating Disorders*, *18*(4), 317-326.

Hong, S-M. i Giannakopoulos, E. (1994). The relationship of the satisfaction with life to personality characteristics. *Journal of Psychology,* 125(5), 547-558

Kapetanović, A. (2008). Samopoštovanje i perfekcionizam kod srednjoškolki i studentica. *Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.*

Keegan, R. J., Harwood, C. G., Spray, C. M. i Lavallee, D. E. (2009). A qualitative investigation exploring the motivational climate in early career sports participants: Coach, parent and peer influences on sport motivation. *Psychology of sport and exercise*, *10*(3), 361-372.

Koivula, N., Hassmén, P. i Fallby, J. (2002). Self-esteem and perfectionism in elite athletes: effects on competitive anxiety and self-confidence. *Personality and individual differences*, *32*(5), 865-875.

Lemyre, F., Trudel, P., & Durand-Bush, N. (2007). How youth-sport coaches learn to coach. *The sport psychologist*, *21*(2), 191-209.

Lorimer, R. (2018). The influence of gender on perceptions of coaches' relationships with their athletes: A novel video-based methodology.

Lotar, M. (2005). Povezanost samoopterećivanja s pozitivnim i negativnim perfekcionizmom. *.Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu*.

Miller, B. W., Roberts, G. C. i Ommundsen, Y. (2004). Effect of motivational climate on sportspersonship among competitive youth male and female football players. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, *14*(3), 193-202.

Milojević, M., Stojiljković, S., Todorović, J. i Kašić, K. (2009). Ciljevi postignuća i perfekcionizam gimnazijalaca. *Psihologija*, *42*(4), 517-534.

Murcia, J. A. M., Gimeno, E. C. i Coll, D. G. C. (2008). Relationships among goal orientations, motivational climate and flow in adolescent athletes: Differences by gender. *The Spanish journal of psychology*, *11*(1), 181-191.

Nelson, L. J., Cushion, C. J. i Potrac, P. (2006). Formal, nonformal and informal coach learning: A holistic conceptualisation. *International Journal of Sports Science & Coaching*, *1*(3), 247-259.

Newton, M., Duda, J. L. i Yin, Z. (2000). Examination of the psychometric properties of the Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire-2 in a sample of female athletes. *Journal of Sports Sciences*, *18*(4), 275-290.

Nordin-Bates, S. M., Hill, A. P., Cumming, J., Aujla, I. J. i Redding, E. (2014). A longitudinal examination of the relationship between perfectionism and motivational climate in dance. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, *36*(4), 382-391.

Nordin-Bates, S. M., Raedeke, T. D. i Madigan, D. J. (2017). Perfectionism, burnout, and motivation in dance: A replication and test of the 2× 2 model of perfectionism. *Journal of Dance Medicine & Science*, *21*(3), 115-122.

Ommundsen, Y., Roberts, G. C., Lemyre, P. N. i Miller, B. W. (2005). Peer relationships in adolescent competitive soccer: Associations to perceived motivational climate, achievement goals and perfectionism. *Journal of Sports Sciences*, *23*(9), 977-989.

Parker, W. D. i Adkins, K. K. (1995). The incidence of perfectionism in honors and regular college students. *Journal of Secondary Gifted Education*, *7*(1), 303-309.

Pokrajac-Bulian, A., Tkalčić, M., Kardum, I., Šajina, Š. i Kukić, M. (2009). Perfectionism, private self-consciousness, negative affect and avoidance as determinants of binge eating. *Društvena istraživanja*, *18*(1-2), 111-128.

Seifriz, J. J., Duda, J. L. i Chi, L. (1992.). The relationship of perceived motivational climate to instristic motivation and beliefs about success in basketball. *Journal of Sport and Exercise Psychology, 14*, 375-391

Shafran, R.(2012) OCD and Perfectionism. Evidance-based Psychological Treatment. Charlie Waller Institute.

Siekanska, M., Blecharz, J., & Wojtowicz, A. (2013). The athlete's perception of coaches' behavior towards competitors with a different sports level. *Journal of human kinetics*, *39*(1), 231-242.

Slade, P.D. i Owens, R.G. (1998). A dual process model of perfectionism based on reinforcement theory. *Behavior modification*, 22(3), 372-390

Smith, S. L., Fry, M. D., Ethington, C. A., & Li, Y. (2005). The effect of female athletes' perceptions of their coaches' behaviors on their perceptions of the motivational climate. *Journal of Applied Sport Psychology*, *17*(2), 170-177.

Smith, R. E., Smoll, F. L. i Cumming, S. P. (2007). Effects of a motivational climate intervention for coaches on young athletes' sport performance anxiety. *Journal of sport and exercise psychology*, *29*(1), 39-59.

Stoeber, J. (2012). Perfectionism and performance. In S. M. Murphy (Ed.), *Oxford handbook of sport and performance psychology* (pp. 294-306). New York: Oxford University Press

Stoeber, J. i Becker, C. (2008). Perfectionism, achievement motives, and attribution of success and failure in female soccer players. *International Journal of Psychology*, 43(6), 980-987.

Stoeber, J. i Otto, K. (2006). Positive conceptions of perfectionism: Approaches, evidance, challenges. *Personality and Social Psycology Review*. 1. 295-319

Stoeber, J., Otto, K., Pescheck, E., Becker, C. i Stoll, O. (2007). Perfectionism and competitive anxiety in athletes: Differentiating striving for perfection and negative reactions to imperfection. *Personality and Individual Differences*, *42*(6), 959-969.

Stoeber, J. i Otto, K. (2006). Positive conceptions of perfectionism: Approaches, evidence, challenges. *Personality and social psychology review*, *10*(4), 295-319.

Stoeber, J., Stoll, O., Pescheck, E. i Otto, K. (2008). Perfectionism and achievement goals in athletes: Relations with approach and avoidance orientations in mastery and perfermance goals. *Psychology of Sport and Exercise*, 9(2), 102-121

Stoeber, J., Uphill, M.A. i Hotham, S. (2009). Predicting race performance in triathlon: The role of perfectionism, achievement goals, and personal goal setting. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 31(2), 211-245

Turman, P. D. (2006). Athletes' perception of coach power use and the association between playing status and sport satisfaction. *Communication Research Reports, 23*(4), 273-282.

White, S. A., Duda, J. L. i Hart, S. (1992). An exploratory examination of the parent-initiated motivational climate questionnaire. *Perceptual and Motor Skills, 75*(3), 875-880.).